

УДК 334.716:339.9

Ніколаєнко Д.В.

аспірант

Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

МЕТОДИЧНА БАЗА ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглядається цілий ряд питань, пов'язаних з аналізом економічної інтеграції. Автором представлений детальний огляд існуючих систем індикаторів які застосовуються для вимірювання ступеня секторальної економічної інтеграції. Вивчено теоретичні підходи до проведення процедури аналізу вигідності інтеграції. Наведено алгоритм побудови зведених індикаторів. Визначено, що процеси секторальної інтеграції не протікають автономно, а значить повинні аналізуватися в контексті глобалізації світової економіки в цілому.

Ключові слова: методика, економічна інтеграція, система індикаторів.

Николаенко Д.В. МЕТОДИЧЕСКАЯ БАЗА ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье затрагиваются целый ряд вопросов, связанных с анализом экономической интеграции. Автором проведен подробный анализ существующих систем индикаторов, используемых для измерения степени секторальной экономической интеграции. Изучены теоретические подходы к проведению процедуры анализа выгоды интеграции. Приведен алгоритм построения сводных индикаторов. Определено, что процессы секторальной интеграции не протекают автономно, а значит должны анализироваться в контексте глобализации мировой экономики в целом.

Ключевые слова: методика, экономическая интеграция, система индикаторов.

Nikolaenko D.V. THE ENTERPRISES INTEGRATION ECONOMIC EVALUTION METHODOICAL BASE

The article covers a number of important issues related to the analysis of economic integration. The author provides a thorough overview of the existing systems of indicators that are used to measure regional economic integration. The theoretical approaches have been studied to utility integration analysis procedure conducting. The summary indicators construction algorithm is shown. It has been determined that the sectorial integration processes do not occur independently, and hence should be analyzed in the context of the world economy globalization.

Keywords: economic integration, system of indicators.

Постановка проблеми. Сучасний стан промисловості України свідчить про її структурне розгалуження й ускладнення взаємодії між окремими секторами, для яких характерні глибокі відмінності в темпах і стійкості економічного зростання, продуктивності основних відтворювальних процесів, інституційних характеристиках, інфраструктурному забезпеченні та ін. Проте, у процесі такого структурного розгалуження виникають нові можливості для ефективної взаємодії між сумісними в організаційному та інституційному відношенні (комплементарними) секторами промисловості з метою формування конкурентних переваг.

Актуальність теми. На сьогоднішній день у науковій літературі домінують якісні оцінки ефективності функціонування інтеграційних об'єднань, які звичайно підкріплені деяким набором статистичних даних. Типове дослідження інтеграційних об'єднань починається з історичного екскурсу, далі розглядаються інституційна структура та договірні база угруповання, аналізуються статистичні дані по об'єднанню, велика частина з яких, слід зазначити, відноситься до економік окремих країн-членів, ніж об'єднанню в цілому. Часто при характеристиці сучасного стану та перспектив розвитку угруповання керуються заявами політичним лідерів країн-членів та інших високопоставлених осіб. Не применшуючи важливості вищенаведених аспектів аналізу, слід зазначити, що відчувається явна нестача комплексного підходу до оцінки позитивних і негативних ефектів секторальної економічної інтеграції (СЕІ), ступеня інтегрованості, результативності об'єднань, а також визначення об'єктивних кількісних критеріїв, які дозволили б більш строго віднести те чи інше об'єднання до категорії «успішних» або «неуспішних». У наявності відсутність цілісної методологічної бази оцінки економічної інтеграції.

Ступінь розробленості проблеми. Останнім часом з'явилося чимало робіт, націлених на заповнення даного пробілу. У більшості з них автори пропонують як інструмент вимірювання СЕІ використовувати систему індикаторів, до якої включаються численні статистичні індекси різного рівня складності.

Необхідно виділити наступні основні напрями розробки зазначеної проблеми:

- концептуальні аспекти розвитку складних соціально-економічних систем, що володіють високим рівнем розгалуження розроблені в класичних працях В. Андерсона, Дж. Гілберта, М. Мікіка та ін. [4; 8];
- інтеграційна взаємодія між секторами однієї і тієї ж системи або різними системами соціально-економічних відносин в умовах формування глобального світового господарства і постіндустріальних перетворень знайшла відображення в роботах І. Ансоффа, П. Ліндєрта та ін. [1-2].

Разом з тим, аналіз робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників дозволяє дійти висновку про недостатню розробленість низки суттєвих аспектів заявленої наукової проблеми і, насамперед: обґрунтування методичного підходу до дослідження процесу оцінки економічної інтеграції. Дані обставини зумовили визначення наступної мети статті: здійснити критичний аналіз існуючих систем індикаторів які застосовуються для вимірювання ступеня економічної інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Серед сучасних робіт з питання секторальної економічної інтеграції слід особливо виділити публікацію Євразійського банку розвитку (ЄАБР), в якій запропонована оригінальна методологія вимірювання рівня інтеграції, яка використовується для оцінки ефективності інтеграційного співробітництва [3]. По-перше, автори проводять відмінність між кооперацією та секторальною інтеграцією. Перша являє собою співробітництво держав, тоді як друга – економічних суб'єктів країни.

У рамках секторальної інтеграції вироблено два аспекти, що вимагають окремого розгляду: інтеграція ринків і конвергенція економічних систем. У рамках інтеграції ринків аналізуються масштаби потоків товарів, послуг і капіталу, структура цін, поведінка споживачів і масштаби секторальної спеціалізації. Конвергенція економічних систем розглядається з позицій зближення ключових економічних показників членів угруповання. Підхід ЄАБР підкреслює багатогранність і складність форм секторальної взаємодії, а також необхідність комплексного підходу до вимірювання різних проявів секторальної інтеграції.

Вибір індексів являє собою важливий етап побудови системи індикаторів. Зокрема, у літературі з даної тематики часто посилаються на підхід В. Андерсона, який виділив наступні критерії відбору індикаторів [4]:

а. критерії «від протилежного»:

- індикатори самі по собі мають нести описовий характер, ніж оціночний;
- індикатори не обов'язково повинні бути прив'язані до інструменту реалізації будь-якої політики;
- індикатори не обов'язково повинні бути новими;
- індикатори не повинні базуватися на будь-якій теорії економічного, людського та соціального розвитку;

б. власне критерії:

- індикатори або інформація, на основі якої вони розраховуються, повинні бути доступними і недорогими;
- індикатори повинні бути простими для розуміння;
- індикатори повинні ставитися до вимірюваним величинам;
- індикатори повинні вимірювати щось, що має самостійну важливість і значення;
- часовий лаг між реальним станом справ і виходом індикаторів які їх описують повинен бути коротким;
- бажано, щоб індикатори базувалися на інформації яка може бути використана для порівняння, різних підприємств, груп і т.п.;
- індикатори повинні бути придатні для міжнародних зіставлень.

Система індикаторів СЕІ може охоплювати всі аспекти інтеграційного процесу, або ж обмежуватися аналізом окремих її зрізів, секторів. Наприклад, у Системі індикаторів економічної інтеграції яка запропонована Економічною комісією для Африки, пропонуються 4 рівня: становий, регіональний, секторальний і континентальний [8]. Окрему проблему представляє членство значного числа країн у декількох об'єднаннях, що ускладнює завдання виділення ефектів окремих інтеграційних угод.

Ряд дослідників фокусують аналіз на потенційної (апріорної) вигідності інтеграції. Ці дослідження багато в чому сходять до відомої гіпотези «природних торгових партнерів», згідно з якою інтеграційні процеси найбільш успішні в рамках країн, ступінь економічної взаємодії між якими була високою ще до моменту створення об'єднання. Ф. Де Ломберде і Л. Ван Лангенхов як приклад наводять підхід Є. Беста, який запропонував вимірювати складності, перед якими стоять перед суб'єктами які планують інтегруватися [7] (табл. 1).

Враховуючи весь спектр перерахованих підходів і труднощів, що виникають при аналізі процесів економічної інтеграції, Де Ломберде і Л. Ван Лангенхова пропонують свою власну класифікацію змінних економічної інтеграції (табл. 2).

Таблиця 1

Ключові параметри складності в інтеграційних об'єднаннях за Є. Бесту [5]

Ключові змінні	Конкретні показники
Число суб'єктів-учасниць	
Різні рівні розвитку	
Ступінь охоплення	Кількість охоплених секторів. Число виключених «чутливих» секторів. Число винятків.
Тип впливу	Сила впливу: на макроекономічні змінні, потоки, населення і т.п. Тип впливу: розподіл вигод і витрат, ступінь невизначеності, тимчасові лаги і т.п.
Перспективи	
Ступінь реальної взаємозалежності	Ступінь комплементарності. Внутрішньо-групова торгівля. Ступінь транснаціональної взаємодії. Ступінь транс-управлінської взаємодії. Важливість політичних зв'язків.
Погляди, цінності і норми	Схожість поглядів на природу, цілі і важливість інтеграційного процесу. Ставлення до інституціоналізації. Сприйняття єдиної (секторальної) ідентичності.

Таблиця 2

Підхід Ф. Де Ломберде і Л. Ван Лангенхова до класифікації змінних в економічній інтеграції [7]

Категорії	Субкатегорії
I. Учасники	Число інтеграційних об'єднань. Число і якісні характеристики учасників процесу прийняття рішень. Рівень активності учасників. Думки і погляди учасників (за результатами опитувань). Паралельне членство в інших інтеграційних об'єднаннях.
II. Структурні фактори	Близькість учасників. Структурна комплементарність. Структурна асиметрія. Історичні форми співробітництва, інтеграції, конфліктів.
III. Інституціоналізація	Число договорів і угод. Зміст договорів та угод. Тимчасові рамки договорів і угод. Створення інститутів. Домовленості з загальних політикам і їх координації Поступовість, винятки та диференційований підхід.
IV. Виконання	Статус виконання спільних договорів. Статус виконання спеціальних угод. Ступінь досягнення критеріїв конвергенції.
V. Ефекти	Людський розвиток. Економічне зростання. Торгівля. Потоки капіталу.
VI. Взаємозалежність	Мобільність громадян. Політична взаємозалежність. Економічна взаємозалежність (торгівля, потоки капіталу, кореляція рівнів активності, симетрія шоків і т. п.). Інформаційні потоки.

Серед найбільш істотних труднощів, які виникають у процесі дослідження економічної інтеграції є наступні: знаходження балансу між якісними і кількісними індикаторами, а також облік паралельного членства в декількох інтеграційних об'єднаннях.

Підхід Г. Хуфбауера і Дж. Шотта заснований на відомій послідовності стадій економічної інтеграції, запропонованої Б. Балассом. Автори виділяють дві категорії індикаторів: індикатори досягнутого рівня інтеграції та індикатори готовності до подальшої інтеграції (табл. 3).

Таблиця 3

Підхід Г. Хуфбауера і Дж. Шотта до економічної інтеграції [9]

Індикатори успіху економічної інтеграції	Індикатори готовності до подальшої інтеграції
<ul style="list-style-type: none"> - вільна торгівля товарами та послугами; - вільний рух капіталу; - вільний рух робочої сили; - надрегіональні інститути; - координація монетарної політики; - координація фіскальної політики. 	<ul style="list-style-type: none"> - стабільність цін; - бюджетна дисципліна; - зовнішній борг; - стабільність валютного курсу; - політики, засновані на ринкових принципах; - опора на торгові мита; - функціонуюча демократія.

Кожен індикатор оцінюється за шкалою від 0 до 5, після чого розраховується середнє арифметичне для кожної категорії індикаторів. Запропонована методика відрізняється простотою розрахунків і прозорістю одержуваних результатів, однак кілька грубувата і не враховує безліч раніше зазначених факторів.

Продовжуючи використовувати запропоновану Балассом схему в якості основи свого аналізу Е. Дорручі, С. Фіро, М. Фратцшер і Ф. Монгеллі пропонують використовувати індекс інституційної економічної інтеграції, що розраховується послідовним підсумовуванням балів по кожному етапу економічної інтеграції. Кожен етап оцінюється за шкалою від 0 до 25, а значить сам індекс варіюється в межах від 0 (відсутність економічної інтеграції) до 100 (повна економічна інтеграція, у тому числі монетарна та фіскальна). Крім індексу інституціональної економічної інтеграції автори оцінюють фактичну економічну інтеграцію на основі набору індикаторів:

- синхронізація економічних циклів;
- конвергенція темпів інфляції;
- мінливість валютного курсу;
- торгова відкритість і інтеграція;
- інтеграція фінансових ринків;
- конвергенція процентних ставок;
- конвергенція доходів.

Наступний аналіз економічної інтеграції пов'язаний з вимірюванням взаємодії індексу інституціональної економічної інтеграції з індексом фактичної економічної інтеграції за допомогою кластерного аналізу та векторної авторегресії.

Оригінальна система індикаторів була запропонована Д. Дж. Деннісом і А.З. Юсофом. Даний підхід також базується на запропонованій Балассом схемою [6]. У повній версії даної системи економічних індикаторів включено 145 індикаторів, з яких окремо визначимо 9 ключових індикаторів для початкових етапів моніторингу:

- експорт всередині учасників об'єднання;
- імпорт всередині учасників об'єднання;
- внутрішньорегіональна торгівля;
- внутрішньогалузева торгівля;

- застосування загального ефективного преференційного тарифу;
- прями іноземні інвестиції;
- транснаціональність учасників об'єднання;
- іноземні активи і пасиви;
- портфельні інвестиції.

Економічна і соціальна комісія для Західної Азії розробила індекс секторальної інтеграції для арабських країн який вимірює відкритість і взаємопов'язаність окремих країн по відношенню до всього регіону [10]. У розрахунку індексу використовуються лише чотири змінних:

- відкритість до внутрішньо-секторальної торгівлі;
- відкритість до внутрішньо-регіональних інвестицій;
- відкритість до внутрішньо-регіональних грошовим переказам робітників;
- відкритість до внутрішньо-регіональних туризму.

На завершення автори наводять низку рекомендацій і вимог для побудови надійної системи індикаторів РЕІ. Зокрема, автори конкретизують і доповнюють запропонований Андерсоном список критеріїв до індикаторів такими властивостями, як доречність і концептуальна ясність (особливо при паралельному членстві в кількох об'єднаннях), точність і надійність використовуваних технічних процедур та статистичних даних, доступність даних (особливо в разі найменш розвинених країн), своєчасність і порівнянність індексів. Відносно класифікації індикаторів можуть бути використані наступні критерії:

- залежно від сфери політики (економічна, соціальна, міграція, сільське господарство, тощо);
- дисциплінарний підхід (політологія, економіка, географія і т.п.);
- логіко-функціональний підхід (вхідні/вихідні змінні, процесні змінні).

Важливо розрізнити індикатори, що вимірюють інституційний аспект інтеграції та реальну інтеграцію. Більш того, для інтегральної оцінки ступеня економічної інтеграції пропонується використовувати зведені індекси, які могли б потім використовуватися в якості пояснень змінних в економетричних моделях. У таблиці 4 наведено покроковий алгоритм побудови зведених (композитних) індикаторів:

Таблиця 4

Алгоритм побудови композитних індикаторів

Крок	Опис
1	Розвиток теоретичної концепції
2	Відбір даних
3	Дослідний багатовимірний аналіз
4	Оцінювання відсутніх даних
5	Нормалізація індикаторів
6	Зважування і агрегування індикаторів
7	Аналіз на працездатність і чутливість зведених індикаторів
8	Зв'язок з іншими змінними / індикаторами
9	Візуалізація результатів
10	Зв'язок з іншими компонентами, суб-індикаторами та індивідуальними змінними

Особлива увага приділяється процедурі нормалізації індикаторів, яка може виконуватися такими способами:

- ранжирування суб'єктів об'єднання для кожного окремого індикатора;
- визначення (якісної або кількісної) категоріальної шкали для кожного індикатора;

– повторне масштабування індикаторів з метою отримання однакової області значень (наприклад, від 0 до 100);

– стандартизація (центрування і нормування) індикаторів

– визначення для кожного індикатора відносної відстані від бажаного значення;

– перетворення кожного індикатора в (процентну, річну) різницю за період часу.

Процедура зв'язування здійснюється на основі змістовного аналізу та експертних оцінок із залученням необхідних багатовимірних статистичних методів, таких як факторний аналіз, метод головних компонентів. Агрегування може бути лінійним або геометричним.

Висновки. Процеси секторальної інтеграції, незважаючи на всю свою специфічність, не протікають автономно, а значить повинні аналізуватися в контексті глобалізації світової економіки в цілому. Аналізуючи в першу чергу торгівлю інтеграцію, зазначимо, що вимірювання секторальної торговельної інтеграції повинно розглядатися в двох аспектах: по-перше, з точки зору співвідношення процесів регіоналізації та глобалізації; по-друге, у контексті спеціального дослідження процесів секторальної інтеграції. У першому випадку пріоритет мають показники які характеризують відкритість економіки та взаємодію інтеграційного блоку з рештою світу, у другому – показники які характеризують структуру блоку, інтенсивність взаємодії та взаємозалежність учасників. Такий підхід має на увазі істотне розширення списку індикаторів, в

першу чергу за рахунок згаданих показників відкритості економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика. – 1989. – 519 с.
2. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей / П. Линдерт. – М.: Прогресс. – 1992. – 520 с.
3. Система индикаторов евразийской интеграции. Евразийский банк развития. 2009. <http://www.eabr.Org/media/img/rus/publications/projects/p 2009 full.pdf>.
4. Anderson V. Alternative economic indicators. Routledge, London, 1991.
5. Best, E. Capacities for regional integration: Conceptual framework for comparative analysis, in M. O. Hosli & A. Saether, eds, 'Free trade agreements and customs unions: Experiences, challenges and constraints', TACIS/Europear Commission—EIPA, Maastricht, 1997.
6. Dennis, D. J. & Yusof, A. Z. Developing indicators of ASEAN integration—a preliminary survey for a road map, Final report. – 2003.
7. De Lombaerde P. and Van Langenhove L. Indicators of Regional Integration: Conceptual and Methodological Aspects, in: De Lombaerde P. (ed), Assessment and Measurement of Regional Integration, London: Routledge, 2006.
8. Gilbert J., Mikic M. Trade statistics in policymaking. A Handbook of commonly used trade indices and indicators. United Nations, 2007. <http://www.unescap.org/tid/publication/tipub2491.pdf>.
9. Hufbauer, G. C. & Schott, J. J. Western hemisphere economic integration, Institute for International Economics, Washington, D. C. 1994.
10. Nardo, M. et al. Handbook on constructing composite indicators: methodology and user guide, OECD: Paris. 2005. <http://www.oecd.org/dataoecd/37/42/42495745.pdf>.

УДК 658.14

Помянська Н.Ю.

*студентка магістратури факультету аграрного менеджменту
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ РЕПУТАЦІЄЮ НА СИНЕРГЕТИЧНИХ ЗАСАДАХ

Стаття присвячена дослідженню управління діловою репутацією як невід'ємної частини нематеріальних конкурентних переваг підприємства, вияву параметрів, показників та чинників ділової репутації, за допомогою яких формується позитивна репутация підприємства, заснована на синергетичних засадах. Розглянуто один із методів оцінки ділової репутації та вплив репутації підприємства на ефективність її діяльності.

Ключові слова: ділова репутация, управління репутацією, параметри, показники, синергетичний ефект, стратегія, формування, оцінка репутації.

Помянская Н.Ю. УПРАВЛЕНИЕ ДЕЛОВОЙ РЕПУТАЦИЕЙ НА СИНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРИНЦИПАХ

Статья посвящена исследованию управления деловой репутацией как неотъемлемой части нематериальных преимуществ предприятия, проявлению параметров, показателей и факторов деловой репутации, с помощью которых формируется положительная репутация компании, основанная на синергетических принципах. Рассмотрен один из методов оценки деловой репутации и влияние репутации предприятия на эффективность его деятельности.

Ключевые слова: деловая репутация, управление репутацией, параметры, показатели, синергетический эффект, стратегия, формирование, оценка репутации.

Pomianska N.Y. MANAGEMENT BUSINESS REPUTATION ON THE SYNERGISTIC PRINCIPLES

The article deal exploration reputation management as an integral part of the intangible benefits of the enterprise. Expression of parameters, indicators and factors of goodwill with which the company formed a positive reputation based on synergetic principles. Considered one of the methods for assessing goodwill and reputation impact on the effectiveness of its operations.

Keywords: business reputation, reputation management, options, parameters, synergies strategy, formation, evaluation of reputation.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та інтернаціоналізації економіки важливого значення набуває підвищення конкурентоспроможності під-

приємств як на місцевому, так і на міжнародному рівні. З моменту свого створення та протягом усього життя будь-яке підприємство постає перед вирішен-